

Európsky dohovor o výkone práv dieťaťa

Štrasburg, 25. I. 1996

Preambula

Členské štáty Rady Európy a ostatné štáty, signatári tohto dohovoru,

berúc do úvahy, že cieľom Rady Európy je dosiahnutie väčšej jednoty medzi jej členmi,

majúc na zreteli Dohovor OSN o právach dieťaťa a najmä jeho článok 4, ktorý vyžaduje, aby členské štáty urobili všetky potrebné zákonodarné, administratívne a iné opatrenia na implementáciu práv uznaných v tomto dohovore,

berúc na vedomie obsah Odporúčania 1121 (1990) Parlamentného zhromaždenia o právach dieťaťa,

súc presvedčené, že práva a najlepšie záujmy detí je treba podporovať a za tým účelom treba deťom umožniť vykonávať svoje práva, najmä v rodinnoprávnych konaniach, ktoré sa ich týkajú,

uznávajúc, že deťom je treba poskytnúť relevantné informácie, aby mohli byť tieto práva a najlepšie záujmy podporované, a že je potrebné brať názory detí primerane do úvahy,

uznávajúc dôležitosť úlohy rodičov pri ochrane a podpore práv a najlepších záujmov detí a berúc do úvahy, že v prípade potreby sa do takejto ochrany a podpory musia zapojiť aj štáty,

berúc však do úvahy, že v prípade konfliktu je žiaduce, aby sa rodiny, skôr než vec predložila justičnému orgánu, snažili dohodnúť,

dohodli sa takto:

Kapitola I - Rozsah a predmet dohovoru a definície

Článok 1 - Rozsah a predmet dohovoru

1. Tento dohovor sa vzťahuje na deti, ktoré nedosiahli vek 18 rokov.
2. Predmetom tohto dohovoru je v najlepšom záujme detí podporiť ich práva, poskytnúť im procesné práva a uľahčiť výkon týchto práv tým, že sa zaručí, aby deti samostatne alebo prostredníctvom iných osôb alebo orgánov boli informované a bolo im umožnené zúčastniť sa tých konaní pred justičnými orgánmi, ktoré sa ich týkajú.
3. Na účely tohto dohovoru sa za konania pred justičnými orgánmi, ktoré sa týkajú detí, považujú rodinnoprávne konania, najmä konania týkajúce výkonu práv a povinností rodičov, ako napríklad umiestnenie detí a styk s nimi.
4. Každý štát určí pri podpise alebo pri uložení svojej ratifikačnej listiny, listiny o prijatí, schválení alebo o prístupe, vo vyhlásení zaslanom generálnemu tajomníkovi, najmenej tri kategórie rodinnoprávnych vecí prejednávanych justičnými orgánmi, na ktoré sa tento dohovor použije.
5. Každá zmluvná strana môže následným vyhlásením uviesť ďalšie kategórie rodinnoprávnych vecí, na ktoré sa dohovor použije alebo poskytnúť informáciu o použití článku 5, článku 9 ods. 2, článku 10 ods. 2 a článku 11.
6. Nič v tomto dohovore nebráni zmluvným stranám, aby na podporu a výkon práv dieťaťa použili priaznivejšie normy.

Článok 2 - Definície

Na účely tohto dohovoru

- a) pojem "justičný orgán" označuje súd alebo administratívny orgán, ktorý má porovnateľné právomoci,
- b) pojem "nositelia rodičovských práv a povinností" označuje rodičov a iné osoby alebo orgány, ktoré sú oprávnené vykonávať niektoré alebo všetky rodičovské práva a povinnosti,
- c) pojem "zástupca" označuje osobu, ako napríklad advokáta, alebo orgán, ktorý bol ustanovený, aby konal pred justičným orgánom v mene dieťaťa,
- d) pojem "relevantné informácie" označuje informácie, ktoré sú primerané veku a chápaniu dieťaťa, ktoré sa poskytnú, aby dieťa mohlo vykonávať svoje práva v plnom rozsahu, okrem prípadov, kedy by poskytnutie takých informácií bolo v jeho neprospech.

Kapitola II - Procesné opatrenia na podporu práv dieťaťa

A. Procesné práva dieťaťa

Článok 3 - Právo byť informované a vyjadriť svoje názory v konaní

1. Dieťa, ktoré je považované vnútroštátnym právom za dostatočne rozumovo vyspelé, v konaní pred justičným orgánom, ktoré sa ho týka, má a môže sa domáhať práva

- a) obdržať všetky relevantné informácie,
- b) byť konzultované a vyjadriť svoje názory,
- c) byť informované o možných dôsledkoch konania v súlade s týmito názormi a o možných dôsledkoch akéhokoľvek rozhodnutia.

Článok 4 - Právo žiadať o ustanovenie osobitného zástupcu

1. Pokiaľ nestanoví niečo iné článok 9, má dieťa právo žiadať samostatne alebo prostredníctvom iných osôb alebo orgánov o ustanovenie osobitného zástupcu v konaní pred justičným orgánom, ktoré sa týka dieťaťa, v tých prípadoch, v ktorých vnútroštátne právo vylučuje nositeľov rodičovských práv a povinností z možnosti zastupovať dieťa v dôsledku konfliktu záujmov medzi nimi a dieťaťom.

2. Zmluvné strany môžu obmedziť použitie odseku 1 na deti, ktoré sú vnútroštátnym právom považované za dostatočne rozumovo vyspelé.

Článok 5 - Iné možné procesné práva

Zmluvné strany zväžia možnosť poskytnúť deťom v konaniach pred justičným orgánom, ktoré sa ich týkajú, ďalšie procesné práva, najmä

- a) právo žiadať, aby im pri vyjadrovaní názorov mohla pomáhať osoba podľa ich vlastného výberu,
- b) právo žiadať samostatne alebo prostredníctvom iných osôb alebo orgánov o ustanovenie samostatného zástupcu, vo vhodných prípadoch advokáta,
- c) právo ustanoviť si svojho vlastného zástupcu,
- d) právo vykonávať niektoré alebo všetky práva účastníka konania.

B. Úloha justičných orgánov

Článok 6 - Rozhodovanie

Skôr ako justičný orgán vydá rozhodnutie v konaniach, ktoré sa týkajú detí:

- a) zväžia, či má k dispozícii dostatočné množstvo informácií na vydanie rozhodnutia, ktoré bude v najlepšom záujme dieťaťa, a ak je to potrebné, vyžiada si ďalšie informácie, najmä od nositeľov rodičovských práv a povinností,

b) v prípadoch dieťaťa, ktoré je vnútroštátnym právom považované za dostatočne rozumovo vyspelé,

- ubezpečiť sa, že dieťa dostalo všetky relevantné informácie,

- vo vhodných prípadoch konzultuje dieťa osobne, a ak je to potrebné v súkromí, sám alebo prostredníctvom iných osôb alebo orgánov, spôsobom primeraným chápaniu dieťaťa, okrem prípadov, kedy by to bolo v zrejmom rozpore s najlepšimi záujmami dieťaťa,

- umožní dieťaťu vyjadriť svoje názory,

c) primerane vezme do úvahy názory vyjadrené dieťaťom.

Článok 7 - Povinnosť konať urýchlene

V konaniach, ktoré sa týkajú detí, musí justičný orgán konať urýchlene, aby tak zabránil akýmkoľvek neodôvodneným prietahom a procesný postup musí zabezpečiť rýchly výkon jeho rozhodnutí. V súrnych prípadoch musí mať justičný orgán právomoc, ak je to vhodné, vydať rozhodnutia, ktoré sú okamžite vykonateľné.

Článok 8 - Konanie z vlastného podnetu

V konaniach, ktoré sa týkajú dieťaťa, musí mať justičný orgán právomoc konať z vlastného podnetu, a to v prípadoch určených vnútroštátnym právom, v ktorých je blaho dieťaťa vážne ohrozené.

Článok 9 - Ustanovenie zástupcu

1. V konaniach, ktoré sa týkajú dieťaťa, v prípadoch, v ktorých vnútroštátne právo vylučuje nositeľov rodičovských práv a povinností z možnosti zastupovať dieťa v dôsledku konfliktu záujmov medzi nimi a dieťaťom, má justičný orgán právomoc ustanoviť dieťaťu v takýchto konaniach osobitného zástupcu.

2. Zmluvné strany zväžia možnosť udeliť justičnému orgánu v konaniach, ktoré sa týkajú dieťaťa, právomoc ustanoviť dieťaťu samostatného zástupcu, vo vhodných prípadoch advokáta.

C. Úlohy zástupcov

Článok 10

1. V konaniach pred justičným orgánom, ktoré sa týkajú detí, musí zástupca, okrem prípadov, kedy by to bolo zjavne v rozpore s najlepším záujmom dieťaťa

a) poskytnúť dieťaťu všetky relevantné informácie, ak je dieťa vnútroštátnym právom považované za dostatočne rozumovo vyspelé,

b) poskytnúť dieťaťu, ktoré je vnútroštátnym právom považované za dostatočne rozumovo vyspelé, vysvetlenia o možných dôsledkoch konania v súlade s názormi dieťaťa a možných dôsledkoch akéhokoľvek konania zástupcu,

c) zistiť názory dieťaťa a prezentovať tieto názory justičnému orgánu.

2. Zmluvné strany zväžia možnosť rozšírenia použitia odseku 1 na nositeľov rodičovských práv a povinností.

D. Rozšírenie niektorých ustanovení

Článok 11

Zmluvné strany zväžia možnosť rozšíriť použitie ustanovení článkov 3, 4 a 9 na konania, ktoré sa týkajú detí, pred inými orgánmi a na veci týkajúce sa detí, ktoré nie sú predmetom konania.

E. Národné orgány

Článok 12

1. Zmluvné strany budú napomáhať podpore a výkonu práv dieťaťa prostredníctvom orgánov, ktoré budú plniť, inter alia, funkcie uvedené v odseku 2.

2. Funkcie týchto orgánov sú

- a) navrhovať posilnenie právnych noriem týkajúcich sa výkonu práv dieťaťa,
- b) poskytovať stanoviská k návrhom právnych noriem týkajúcich sa výkonu práv dieťaťa,
- c) poskytovať všeobecné informácie ohľadom výkonu práv dieťaťa masovokomunikačným prostriedkom, verejnosti a osobám a orgánom zaoberajúcim sa otázkami, ktoré sa týkajú detí,
- d) skúmať názory detí a poskytovať im relevantné informácie.

F. Iné otázky

Článok 13 - Sprostredkovanie a iné postupy riešenia sporov

Za účelom predchádzania alebo riešenia sporov alebo za účelom predchádzania konaniam pred justičným orgánom, ktoré sa týkajú detí, zmluvné strany musia napomáhať zavádzaniu sprostredkovania alebo iných postupov riešenia sporov a používaniu týchto metód na dosiahnutie zmiery vo vhodných prípadoch, ktoré určia zmluvné strany.

Článok 14 - Právna pomoc a poradenstvo

Ak vnútroštátne právo upravuje poskytovanie právnej pomoci alebo poradenstva pri zastupovaní detí v konaniach pred justičnými orgánmi, ktoré sa týkajú detí, použijú sa tieto ustanovenia vo vzťahu k otázkam obsiahnutým v článkoch 4 až 9.

Článok 15 - Vzťah k iným medzinárodným inštrumentom

Tento dohovor nebráni použitiu akéhokoľvek medzinárodného dokumentu, ktorý sa zaoberá špecifickými otázkami v kontexte ochrany detí a rodiny a ktorého členským štátom je alebo sa stane zmluvná strana tohto dohovoru.

Kapitola III - Stály výbor

Článok 16 - Zriadenie a funkcie Stáleho výboru

1. Na účely tohto dohovoru sa zriaďuje Stály výbor.

2. Stály výbor skúma problémy spojené s vykonávaním tohto dohovoru. Môže najmä

- a) zvažovať akékoľvek relevantné otázky týkajúce sa výkladu alebo implementácie dohovoru. Závety Stáleho výboru týkajúce sa implementácie dohovoru môžu mať formu odporúčania; odporúčania musia byť prijaté trojštvrтинovou väčšinou odovzdaných hlasov,
- b) navrhovať zmeny dohovoru a posudzovať návrhy na zmeny predložené podľa článku 20,
- c) poskytovať rady a pomoc národným orgánom, ktoré plnia funkcie podľa článku 12 ods. 2, a podporovať medzinárodnú spoluprácu medzi týmito orgánmi.

Článok 17 - Zloženie

1. Každá zmluvná strana môže byť zastúpená v Stálom výbore jedným alebo viacerými zástupcami. Každá zmluvná strana má jeden hlas.

2. Ktorýkoľvek štát uvedený v článku 21, ktorý nie je zmluvnou stranou tohto dohovoru, môže byť v Stálom výbore zastúpený pozorovateľom. To isté sa vzťahuje aj na ktorýkoľvek iný štát alebo na Európske spoločenstvo potom, ako boli vyzvané na prístupenie k dohovoru podľa ustanovenia článku 22.

3. Pokiaľ najmenej jedna zmluvná strana neoznámí aspoň mesiac pred zasadnutím generálnemu tajomníkovi svoju námietku, môže Stály výbor pozvať na všetky svoje zasadnutia alebo na jedno zasadnutie alebo jeho časť ako pozorovateľa

- ktorýkoľvek štát neuvedený v odseku 2 vyššie,
- Výbor OSN pre práva dieťaťa,
- Európske spoločenstvo,
- ktorúkoľvek medzinárodnú vládnu organizáciu,
- ktorúkoľvek medzinárodnú mimovládnu organizáciu, ktorá plní jednu alebo viaceré funkcie uvedené v článku 12 ods. 2,
- ktorúkoľvek národnú vládnu alebo mimovládnu organizáciu, ktorá plní jednu alebo viaceré funkcie uvedené v článku 12 ods. 2.

4. Stály výbor si môže vymieňať informácie s organizáciami, ktoré sa zaoberajú výkonom práva dieťaťa.

Článok 18 - Zasadnutia

1. Koncom tretieho roka, ktorý uplynie odo dňa nadobudnutia platnosti dohovoru, a kedykoľvek neskôr z vlastnej iniciatívy, zvolá generálny tajomník Rady Európy Stály výbor na zasadnutie.
2. Stály výbor môže prijímať rozhodnutia, len ak je prítomná najmenej polovica zástupcov zmluvných strán.
3. Okrem prípadov uvedených v článkoch 16 a 20, rozhodnutia Stáleho výboru sú prijímané väčšinou prítomných členov.
4. V súlade s ustanoveniami tohto dohovoru prijme Stály výbor svoj rokovací poriadok a rokovací poriadok pracovnej skupiny, ktorú sa rozhodne zriadiť na vykonávanie všetkých primeraných úloh podľa dohovoru.

Článok 19 - Správy Stáleho výboru

Po každom zasadnutí zašle Stály výbor zmluvným stranám a Výboru ministrov Rady Európy správu o svojej rozprave a akomkoľvek prijatom rozhodnutí.

Kapitola IV - Zmeny dohovoru

Článok 20

1. Každá zmena článkov tohto dohovoru navrhnutá zmluvnou stranou alebo Stálym výborom sa zašle generálnemu tajomníkovi Rady Európy, ktorý ju postúpi najmenej dva mesiace pred zasadnutím Stáleho výboru členským štátom Rady Európy, každému signatárovi, každej zmluvnej strane, každému štátu vyzvanému podpísať tento dohovor podľa ustanovení článku 21 a každému štátu alebo Európskemu spoločenstvu vyzvaným na pristúpenie k dohovoru podľa ustanovení článku 22.
2. Každú zmenu navrhovanú v súlade s ustanovením predchádzajúceho odseku posúdi Stály výbor a predloží text prijatý trojštvrtinovou väčšinou odovzdaných hlasov Výboru ministrov na schválenie. Po jeho schválení sa text predloží zmluvným stranám na prijatie.
3. Každá zmena nadobudne platnosť prvý deň mesiaca nasledujúceho po uplynutí jedného mesiaca odo dňa, keď všetky zmluvné strany oznámili generálnemu tajomníkovi, že ju prijali.

Kapitola V - Záverečné ustanovenia

Článok 21 - Podpis, ratifikácia a nadobudnutie platnosti

1. Dohovor je otvorený na podpis členským štátom Rady Európy a nečlenským štátom, ktoré sa zúčastnili na jeho vypracovaní.
2. Dohovor podlieha ratifikácii, prijatiu alebo schváleniu. Ratifikačné listiny, listiny o prijatí alebo o schválení sa uložia u generálneho tajomníka Rady Európy.

3. Dohovor nadobudne platnosť prvý deň mesiaca, ktorý nasleduje po uplynutí troch mesiacov odo dňa, keď tri štáty, z toho najmenej dva členské štáty Rady Európy, vyjadrili svoj súhlas byť viazaný dohovorom v súlade s ustanovením predchádzajúceho odseku.

4. Vo vzťahu ku ktorémukoľvek signatárovi, ktorý prejaví svoj súhlas byť viazaný týmto dohovorom neskôr, nadobudne dohovor platnosť prvý deň mesiaca, ktorý nasleduje po uplynutí troch mesiacov odo dňa uloženia jeho ratifikačnej listiny, listiny o prijatí alebo o schválení.

Článok 22 - Nečlenské štáty a Európske spoločenstvo

1. Po nadobudnutí platnosti dohovoru môže Výbor ministrov Rady Európy, z vlastnej iniciatívy alebo na základe návrhu Stáleho výboru, a po konzultácii so zmluvnými stranami, na základe rozhodnutia prijatého väčšinou podľa článku 20 písm.d) Štatútu Rady Európy, ako aj jednomyselného hlasovania zástupcov zmluvných štátov, ktorí majú právo zasadať vo Výbore ministrov, vyzvať ktorýkoľvek nečlenský štát Rady Európy, ktorý sa nepodieľal na vypracovaní dohovoru ako aj Európske spoločenstvo, aby pristúpili k tomuto dohovoru.

2. Vo vzťahu k prístupujúcemu štátu alebo Európskemu spoločenstvu nadobudne dohovor platnosť prvý deň mesiaca, ktorý nasleduje po uplynutí troch mesiacov odo dňa uloženia listiny o prístupe u generálneho tajomníka Rady Európy.

Článok 23 - Územná pôsobnosť

1. Každý štát môže pri podpise alebo pri uložení svojej ratifikačnej listiny alebo listiny o prijatí, schválení alebo o prístupe uviesť územia, na ktorých sa tento dohovor uplatňuje.

2. Každá zmluvná strana môže kedykoľvek neskôr vyhlásením zaslaným generálnemu tajomníkovi Rady Európy rozšíriť uplatňovanie tohto dohovoru na akékoľvek iné územie uvedené vo vyhlásení, za ktorého zahraničné vzťahy je zodpovedná alebo v menej ktorého je oprávnená sa zaväzovať. Vo vzťahu k tomuto územiu nadobudne dohovor platnosť prvý deň mesiaca, ktorý nasleduje po uplynutí troch mesiacov odo dňa prijatia takého vyhlásenia generálnym tajomníkom.

3. Každé vyhlásenie urobené podľa predchádzajúcich dvoch odsekov môže byť odvolané vo vzťahu ku ktorémukoľvek územiu uvedenému v takomto vyhlásení oznámením zaslaným generálnemu tajomníkovi. Odvolanie nadobudne platnosť prvý deň mesiaca, ktorý nasleduje po uplynutí troch mesiacov odo dňa prijatia takého vyhlásenia generálnym tajomníkom.

Článok 24 - Výhrady

Žiadne výhrady k dohovoru nie sú prípustné.

Článok 25 - Výpoveď

1. Každá zmluvná strana môže tento dohovor kedykoľvek vypovedať oznámením zaslaným generálnemu tajomníkovi Rady Európy.

2. Takáto výpoveď nadobudne platnosť prvý deň mesiaca, ktorý nasleduje po uplynutí troch mesiacov odo dňa prijatia takéhoto vyhlásenia generálnym tajomníkom.

Článok 26 - Oznámenia

Generálny tajomník Rady Európy oznámi členským štátom Rady Európy, každému signatárovi, každej zmluvnej strane a každému inému štátu alebo Európskemu spoločenstvu, ktoré boli vyzvané, aby pristúpili k tomuto dohovoru:

- a) každý podpis,
- b) uloženie každej ratifikačnej listiny, listiny o prijatí, schválení alebo o prístupe,
- c) každý dátum nadobudnutia platnosti tohto dohovoru podľa článkov 21 alebo 22,
- d) každú zmenu prijatú v súlade s článkom 20 a dátum, kedy táto zmena nadobudne platnosť,
- e) každé vyhlásenie urobené podľa ustanovení článku 1 a 23,
- f) každú výpoveď urobenú podľa ustanovenia článku 25,

g) každý iný úkon, oznámenie alebo informáciu, ktoré sa týkajú dohovoru.

Na dôkaz toho podpísaní, ktorí na to boli riadne splnomocnení, podpísali tento dohovor.

Dané v Štrasburgu 25. januára 1996 v anglickom a vo francúzskom jazyku, pričom obe znenia majú rovnakú platnosť, v jednom vyhotovení, ktoré sa uloží v archíve Rady Európy. Generálny tajomník Rady Európy zašle overené kópie každému členskému štátu Rady Európy, nečlenským štátom, ktoré sa podieľali na vypracovaní tohto dohovoru, Európskemu spoločenstvu a ktorémukoľvek štátu vyzvanému, aby pristúpil k tomuto dohovoru.